

STUDIUL ISTORICO-LITURGIC ASUPRA SLUJBEI CUNUNIEI

Rânduiala post-apostolică de binecuvântare a nunții a devenit „Slujbă a Cununii” destul de târziu (comparativ cu alte rânduieli ale Bisericii noastre), iar ruperea acestei slujbe de cadrul euharistic a însemnat pasul decisiv pentru redactarea rânduielii de astăzi, mult diferită de cea din vechime. De aceea am considerat necesar să scriem un studiu istoric asupra acestei rânduieli, analizând critic textul acesteia și venind chiar cu unele sugestii pentru îmbunătățirea edițiilor viitoare ale Molitfelnicului.

Din păcate, majoritatea studiilor critice asupra evoluției cultului nostru liturgic sunt privite cu multe rezerve, iar expresiile „ediție critică”, „studiu critic”, cu excepția unui număr restrâns se cercetători, sunt percepute doar negativ. Sperăm însă ca prin eforturile comune ale liturgiștilor din întreaga lume, inclusiv a celor români, preoții, studenții teologi și chiar credincioșii de rând să se obișnuiască cu ideea că slujbele Bisericii au evoluat în timp și acest proces nu s-a încheiat și nu se va încheia niciodată, iar diferențele liturgice dintre anumite Biserici nu au dreptul să fie catalogate dintr-o dată ca fiind „ortodoxe” sau „eretice”.

Întrucât în liturgia românească lipsește un studiu sau curs sistematic asupra acestui subiect (cu bibliografia la zi), care să poată fi folosit și de studenții teologi, am hotărât să scriem o scurtă sinteză asupra acestui subiect, care în viitor ar putea fi extinsă. Din păcate, teza de doctorat a părintelui Vasile GAVRILĂ, *Cununia – viață întru Împărăție* (București, 2004), este mult prea stufoasă, iar uneori confuză și imprecisă, și cu greu poate fi folosită de studenții teologi la cursul de „Liturgică Specială”. Totuși noi am folosit această carte, alături de multe alte studii și cărți, cele mai importante dintre ele fiind acestea: Ene BRANIȘTE, *Liturgica Specială*, București, Ed. IBMBOR, 2005; Михаил АРПАНИЦ SJ., *Избранные сочинения по Литургии*, vol. 1 – Таинства Византийского Евхология, Editura Sf. Thoma, Roma-Moscova, 2003; Михаил ЖЕЛТОВ, *Церковное благословение повторных браков*, în „Журнал Московской Патриархии”, Moscova, 8/2005. pp. 72-79; *Idem*, *Вступление в брак: библейское осмысление и церковное чинопоследование*, în materialele pregătitoare pentru Conferința teologică internațională: „Învățătura Ortodoxă despre Tainele Bisericii”, Moscova, 2007. pp. 198-206; В. ЦЫПИН & Михаил ЖЕЛТОВ, *Брак*, în „Православная Энциклопедия”, vol. 6, Moscova, 2003, pp. 146-181; Михаил ЖЕЛТОВ, *Венчание брака*, în „Православная Энциклопедия”, vol. 7, Moscova, 2004, pp. 661-668; *Idem*, *История чинопоследования венчания в византийской традиции*, Referat citit la Conferința teologică internațională: „Învățătura Ortodoxă despre Tainele Bisericii”, Moscova (13-16 noiembrie 2007); Alexis PENTKOVSKIJ, *Le Ceremoniale du Mariage dans l'Euchologe Byzantin du XIe – XIIe siècle*, în *Le mariage*, Conférences Saint-Serge, LXe Semaine d'Etudes Liturgiques, Paris, 1993 [Ephemenides Liturgicae –Subsidia], Roma 1994, pp. 259-287.

Keywords: *cununie, evhologhion (euchologion), euharistie, logodnă, molitfelnic, nuntă.*

1. PRELIMINARII

În primul rând, anunțăm din start că acest studiu nu este despre *Taina Nunții* în înțelesul ei dogmatic și moral-spiritual, ci despre slujba liturgică prin care se sfințește *Taina Nunții*, numită în prezent *Cununie* sau, mai corect, ***Slujba Încununării Mirilor***. Vom expune deci evoluția liturgică a *Slujbei Încununării/Cununiei*, care de mai mult de un mileniu reprezintă actul liturgic generalizat al Bisericii Ortodoxe prin care se binecuvântează Nunta a doi creștini.

Nu trebuie, deci, să confundăm cele două noțiuni – *Nunta* și *Cununie* – așa cum o fac mulți, din păcate. Când vorbim despre *Taina Nunții*, ne referim la *unirea trupească (fizică) și duhovnicească (metafizică) a unui bărbat cu o femeie, în vederea mântuirii lor în Hristos, prin păstrarea curăției trupesti și a fidelității conjugale și prin nașterea și educarea pruncilor. În creștinism aceasta se face încă din secolul I cu binecuvântarea sau cel puțin cu aprobarea Bisericii*. Când însă ne referim la *Slujba Cununiei*, avem în vedere *ritul sau slujba actuală de binecuvântare a mirilor, prin punerea unor cununi speciale, la începutul însoțirii lor pentru întreaga viață. Această slujbă are o istorie mai nouă și nu reprezintă actul primar de binecuvântare a nunții între creștini*. Deci, este impropriu și oarecum greșit să folosim expresia „*Taina Cununiei*”, pentru că „*Taina*” nu se reduce la actul liturgic al încununării mirilor, și nici această încununare nu exprimă plinătatea *Tainei Nunții*, ci este doar o binecuvântare de început a ei, *Taina* însăși dăinuind și mai departe¹.

În al doilea rând, trebuie să menționăm că existența mărturiilor istorice despre căsătorie / nuntă, întâlnite încă din primele pagini ale Scripturii și apoi la primii creștini, nu înseamnă întotdeauna și existența mărturiilor istorice despre un rit sau o slujbă de binecuvântare a mirilor și, cu atât mai puțin, de încununare (cununie) a lor. Pentru a înțelege mai bine aceste lucruri va trebui să recurgem puțin la istoria „*tainei*”, dar mai ales a „*slujbei*”.

Din Scriptură știm că încă de la început Dumnezeu l-a făcut pe om bărbat și femeie și că aceste două persoane trebuiau să viețuiască în comuniune și iubire, asemenea Persoanelor care i-au creat: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh (Facere 1:27). Bineînțeles, avem aici și o deosebire foarte importantă, în sensul că Persoanele Treimice sunt „*de o ființă*” și veșnic nedespărțite, iar bărbatul și femeia se unesc în timp, adică la un moment dat și doar până la moartea unuia din ei (Mat. 22:30; I Cor. 7:39), iar cei doi devin un [singur] trup (Fac. 2:24). Mântuitorul Hristos a confirmat această învățătură spunând că cei căsătoriți „*Nu mai sunt doi, ci un trup. Și ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă*” (Mat. 19:6). Așadar aceasta este „*taina cea mare*” de care vorbește Sf. Apostol Pavel în cap. 5 al Epistolei către Efeseni – *taina unirii bărbatului cu femeia, după chipul unirii dintre Hristos și Biserică, adică taina unirii a două realități ce se împlinesc: nu una lângă alta, ci una în și prin alta*. Tradiția Bisericii din totdeauna a menționat faptul că, dacă bărbatul și femeia se însoțesc „*în Domnul*” (I Cor. 7:39; 11:11), Însuși Dumnezeu este în mijlocul lor și binecuvântează unirea dintre ei².

¹ Această confuzie își are originea în teologia apuseană care a schimonosit sensul cuvântului „*taină*”. Acest termen, la origine avea un înțeles strict dogmatic și, prin urmare, el nu trebuie să se răsfrângă neapărat și asupra denumirilor liturgice a riturilor care exprimă o anumită *Taină* a Bisericii. De fapt, latinii nici nu folosesc în acest caz cuvântul „*taină* - *mysterion*”, ci pe cel de „*sacrament*”, iar acesta a fost o cauză în plus ca, după traducerea catehismelor și manualelor latine, să se ajungă la denumirea de „*Taina Cununiei*”.

² Cf. Tertulian, Grigore din Nazianz și Canonul 13 Trulan, *apud „Православная Энциклопедия”*, vol. 6, p. 147.

Sf. Ioan Gură de Aur, ducând mai departe aceste idei, spune că nunta are un întreit scop: **1)** împreuna-mântuire a celor doi prin iubirea de Dumnezeu, care trebuie să fie mai mare decât cea a unuia față de altul și care trebuie să o sfințească pe cea trupească; **2)** trăirea în curăție trupească, întrucât fiecare bărbat are o singură femeie și fiecare femeie are un singur bărbat, și această fidelitate reciprocă este și ea un fel de feciorie [mai degrabă în sensul de „întreagă-înțelepciune” – așa cum numesc Sfinții Părinți fecioria]; **3)** nașterea de prunci, care trebuie să fie crescuți și educați ca buni creștini³.

Mai menționăm că Biserica numește tot „nuntă” și alte tipuri de însoțiri mistice precum: însoțirea dintre Dumnezeu și Israel, poporul ales (Is. 49, 54, 61 și 62; Iez. 16 și Osea, 2), cea dintre Hristos–Mirele și Biserică–Mireasa (Ef. 5), precum și cea dintre Hristos și un monah – care devine mireasă a Sa⁴, iar Acesta – Mirele.

2. MĂRTURII ISTORICE DESPRE BINECUVÂNTAREA NUNȚII DE CĂTRE BISERICĂ

A. Întrucât familia este celula de bază a societății, toate religiile și civilizațiile lumii i-au acordat o atenție deosebită, deși nu toate acestea au avut viziuni corecte despre taina însoțirii dintre bărbat și femeie. De exemplu, pe lângă *monogamie* (căsătoria dintre un singur bărbat și o singură femeie) – modelul de căsătorie aflat de la început în planul lui Dumnezeu și singurul acceptat de creștinism, anumite popoare au adoptat *poligamia* (căsătoria dintre un singur bărbat și mai multe femei)⁵ sau, mai rar – *poliandria* (căsătoria unei femei cu mai mulți bărbați)⁶. Cât privește „însoțirile” dintre homosexuali sau lesbiene au fost și sunt considerate neligitime și blestemate în majoritatea religiilor și, cu atât mai mult, la evrei și creștini.

B. Revenind la subiectul căsătoriei, în vechile religii existau peste tot anumite forme de cult care consfințeau căsătoria. Ele erau nelipsite și la *greco-romani*. Aceștia puneau la baza căsătoriei *acordul (verbal sau chiar scris) dintre soți sau părinții acestora*, urmate de *aducerea unor jertfe zeilor, în prezența „preotului”*. Dreptul juridic roman mai avea și alte prevederi importante legate de nuntă dintre care una foarte importantă cerea prezența a cel puțin 10 martori la ceremonia de nuntă. Bineînțeles, existau și anumite obiceiuri tradiționale precum: îmbrăcarea miresei, împreunarea mâinilor mirilor, schimbul de daruri dintre părinții mirilor (ca semn de garanție) etc. Un obicei foarte important, mai ales la greci, era împodobirea

³ Am parafrazat și sintetizat după: В. Цыпин & М. Желтов, *Брак*, în „Православная Энциклопедия”, vol. 6, pp. 148-149. Mai menționăm că teologia romano-catolică a consfințit în Catehismul său, ca prim scop al căsătoriei nașterea de prunci. Nu este momentul să dezvoltăm această idee aici, dar amintim că această viziune nu este întru totul corectă și a dat naștere unor interpretări greșite în decursul istoriei. Din păcate, astfel de idei au pătruns și în Mărturisirea de Credință a lui Petru Movilă și apoi și în alte Catehisme. Deși nașterea de prunci este un scop al căsătoriei, el nu este cel mai important, mai ales că, copiii se pot naște și în afara căsătoriei (ceea ce nu e posibil și cu celelalte 2 principii / scopuri de mai sus), iar unele familii nu pot avea copii și asta nu înseamnă că ele nu și-au atins scopul principal, chiar dacă unul dintre ele – perpetuarea neamului – nu a fost atins, tot printr-o rânduială a lui Dumnezeu.

⁴ Indiferent de sexul acestuia (bărbat-monah / femeie-monahie), monahul este mireasă a lui Hristos–Mirele, aici depășindu-se într-un fel sexualitatea monahului.

⁵ Știm că Dumnezeu a îngăduit și poporului evreu poligamia, dar aceasta pentru o rațiune foarte simplă: de a se înmulți cât mai mult, căci era mai mic la număr față de popoarele învecinate, dintre care majoritatea practicau poligamia. Chiar anumiți drepti ai Vechiului Testament (Avraam, Iacov, David, Solomon ș.a.) au avut mai multe soții. În general însă, evreeii aveau o singură soție pentru că dreptul la mai multe soții îl aveau doar acei înstăriți, capabili să întrețină mai multe soții și copiii acestora.

⁶ Aceasta se practica în vechime în Oceania și în triburile din Africa și America. În asemenea cazuri, de multe ori, soții acelei femei erau frați între ei, așa cum este cazul „căsătoriei de levirat” la evrei (Deuteronom 25).

camerei nupțiale cu flori și punerea pe capetele mirilor a unor coroane (cununi), tot din flori, care erau scoase abia după sfârșitul zilelor de nuntă. Mai târziu, acest element a fost preluat și de creștini.

C. La **evrei** binecuvântarea de nuntă era un element indispensabil căsătoriei. Cel mai grăitor text al Vechiului Testament despre nunta la iudei, inclusiv cu formule de binecuvântare, îl avem în cartea Tobit, capitolele 7-8, dar anumite informații aflăm și la Facere 24 ș.a. Elementele de bază ale nunții sunt următoarele: 1) *tatăl miresei unea mâinile mirilor*; 2) *îi binecuvânta*; 3) *se semna acordul de căsătorie* (כתובה - ketuva[h]) – *element foarte important al nunții la iudei*⁷; 4) *masa ceremonială*; 5) *mirele intra în camera de nuntă a miresei*; 6) *în dimineața celei de-a doua zile, nunta se relua și se putea prelungi mai multe zile*.

Din textele biblice se observă că rugăciunile de binecuvântare sunt foarte simple și scurte. Începând cu sec. II d. Hr., rabinii au dezvoltat un rit mai complex, cu două părți componente: *logodna* și *nunta*. Inițial ele se făceau separat, dar de prin sec. XI – erau împlinite împreună. Se binecuvintează un pahar comun al mirilor, apoi mirele pune inel în dreapta miresei și se continuă cu masa ceremonială.

D. E greu însă de spus cum se făcea nunta la *primii creștini*. Simpla participare a Mântuitorului la Nunta din Cana Galileii (Ioan, 2), nu spune aproape nimic despre nunta la creștini, căci Domnul nu a schimbat nimic în ritualul nunții (care era unul iudaic), ci doar a asistat la ea, iar la momentul potrivit a prefăcut apa în vin. Deci binecuvântarea lui Dumnezeu la această nuntă s-a făcut prin însăși prezența Domnului la nuntă și nu prin anumite rituri sau rugăciuni cu specific creștin.

Tocmai această *idee a prezenței lui Hristos la nuntă*, va marca și mai departe nunta creștină, pentru că primele mărturii istorice nu vorbesc despre nici un element specific al nunții la creștini, decât acela că ea trebuie să fie făcută „în Domnul” (I Cor. 7:39; 11:11). Adică, însoțirea dintre mire și mireasă trebuie să reflecte mistic idealul unirii dintre Hristos și Biserică (Ef. 5). În rest, forma exterioară a nunții era, probabil, ca în tot Imperiul Roman, cu excepția aducerii de jertfe idolilor – aceasta fiind înlocuită, încă de la început, cu împărtășirea euharistică a mirilor.

La începutul secolului II, Sf. Ignatie Teoforul († 107) vorbește în Epistola sa către Smirnieni (cap. VIII) despre prezența obligatorie a episcopului la Euharistie, Botez și Agapă, dar nu și la Nuntă⁸. Totuși, în Epistola sa către Sf. Policarp (V, 2) Sf. Ignatie spune: „*Trebuie ca cei care se însoară și cele care se mărită, să facă unirea lor cu cunoștința* (μετὰ γνώμης) *episcopului, ca să fie căsătoria lor după Domnul* (κατὰ Κύριον), *și nu după poftă. Toate acestea să se facă spre cinstea lui Dumnezeu*”⁹. Nu e clar dacă acesată „*cunoștință*” (probabil cu sensul de *aprobare*) însemna și prezența episcopului la nuntă sau săvârșirea unei anumite slujbe liturgice de binecuvântare a ei? Personal consider că această *cunoștință / aprobare* a episcopului, de care vorbește Sf. Ignatie, însemna și o binecuvântare, dar că aceasta avea loc într-un cadru restrâns, nu public, din cauza legilor păgâne valabile pe atunci¹⁰. Bineînțeles, chiar și în acel context, creștinii duceau un mod de viață diferit de cel al

⁷ Realmente, se punea un accent foarte important pe „suma” care trebuia plătită pentru mireasă. De aceea, așa cum observă specialiștii, nu întâmplător verbul מָכַר în ebraică înseamnă „a vinde”, dar în aramaică a căpătat deja sensul de „a te însura”.

⁸ *Ibidem*, p. 222.

⁹ Trad. rom. în PSB 1: *Scrierile Părinților Apostolici*, București, Ed. IBMBOR, 1995, p. 227.

¹⁰ Probabil creștinii își încheiau căsătoria civilă conform legislației romane (constând dintr-un acord scris sau oral dintre părinții mirilor), iar la acest act public nu puteau participa și clericii Bisericii.

păgânilor căsătoriți și, bineînțeles, se împărtășeau permanent cu Sfintele Taine, care sfințesc în mod deosebit viața creștinilor căsătoriți. O mărturie concretă în acest sens întâlnim la **Tertulian** (aprox. 160-220) care spune că nunta creștinilor este sfântă, întrucât „*este realizată în Biserică, confirmată prin aducere (lat: oblatio, adică – euharistie), pecetluită prin binecuvântare, asistată de îngeri și încuviințată de Tatăl*”¹¹. Așa cum se poate ușor observa, aceasta este **prima mențiune concretă privind binecuvântarea nunții de către Biserică și sfințirea ei prin Euharistie**. Este adevărat că nici un izvor liturgic din secolele III-IV (*Tradiția Apostolică, Evhologhionul lui Serapion de Tmuis, Papirusul de la Barcelona, Constituțiile Apostolice, Testamentum Domini* ș.a.¹²) deși conțin uneori rugăciuni pentru anumite ierurgii mai puțin importante, nu amintesc de vreo rugăciune de binecuvântare a nunții. Nici Pseudo-Dionisie Areopagitul (sfârșitul sec. V), nu enumeră *binecuvântarea nunții* printre principalele șase slujbe ale Bisericii descrise în tratatul său *Despre ierarhia bisericească*¹³. Deci, nu-i exclus ca, la acea vreme, în cea mai mare parte a lumii creștine, să nu fi existat vreun ritual liturgic concret al nunții, accentul căzând pe împărtășirea euharistică a mirilor – care era (și ar trebui să fie și acum) elementul cel mai important. Mai mult decât atât, avem toate motivele să credem că cei mai mulți dintre creștini respectau obiceiurile greco-romane ale nunții (cu excepția jertfelor aduse idolilor), de aceea, același Tertulian critica faptul că mirii creștini își puneau la nuntă coroane de flori pe cap, așa cum făceau păgânii¹⁴.

Spre sfârșitul secolului al IV-lea Sf. Grigore Teologul încuviințează obiceiul unirii mâinilor mirilor și masa ceremonială, propunând înlocuirea epitalamurilor cu Psalmi¹⁵. De asemenea el hotărăște păstrarea obiceiului ca tatăl miresei să pună cununile mirilor, clericilor revenindu-le doar rugăciunile¹⁶. Și Sf. Ioan Gură de Aur va accepta coroanele de flori la miri, spunând că ele *simbolizează biruința mirilor asupra poftelor trupești*¹⁷, dar nu menționează că acestea ar fi fost puse de preot. Sf. Ioan însă ne spune ceva mai mult cu privire la rugăciunea preotului și la însemnătatea ei: „...*chemați preoții [la nunți], ca prin rugăciunile și binecuvântările lor să se întărească unirea între soți; pentru ca dragostea soțului să crească, iar cuminența soției să se mărească.*”¹⁸

Prin urmare, observăm că spre sfârșitul secolului al IV-lea apar primele mențiuni concrete privind rugăciuni de binecuvântare a nunții creștinilor¹⁹, dar aceste rugăciuni și binecuvântări, nu presupuneau și punerea cununilor de către preot. Aceasta se va întâmpla mai târziu, prin influența ritului de punere a coroanei împărătești pe capul monarhului, de către patriarh²⁰, când punerea cununilor pe capetele mirilor va deveni un act implicit

¹¹ *Ad uxorem, II,9*, în PL 001, coll. 97-99.

¹² Despre aceste scrieri a se vedea cartea noastră: *Liturgia Ortodoxă. Istorie și actualitate*, București, Ed. Sophia, 2013, pp. 27-40. În carte noi am abordat doar problema Euharistiei, totuși, anumite informații la zi despre aceste izvoare pot fi utile. Un important studiu critic asupra acestor izvoare, precum și textul în limba română a unora dintre ele le găsim în volumul editat de Ioan Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, Ed. Deisis / Stavropoleos, 2008.

¹³ Cf. Sf. DIONISIE AREOPAGITUL, în volumul: *Opere complete*, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Paideea, 1996, pp. 71-101.

¹⁴ *De Corona 13.4, 14.2*, în PL 002, coll. 1302-1304.

¹⁵ Cf. *Epistolele 193, 194, 231, 232*, arud, „Православная Энциклопедия”, vol. 6, p. 168.

¹⁶ Cf. *Epistola 231*: „...Tatăl să pună cununile întocmai cum a dorit. Așa am hotărât pentru noi, când avem ocazia de a asista la nuntă: că punerea cununilor revine părinților, iar nouă ne revin rugăciunile”.

¹⁷ Cf. *Comentariu la I Ep. către Timotei, Omilia 9*, arud, „Православная Энциклопедия”, vol. 6, p. 168.

¹⁸ Cf. *Omilia la Facere, 48:6*, trad. Pr. D. Fecioru, în PSB 22, București, Ed. IBM al BOR, 1989, p. 166.

¹⁹ Nu s-a păstrat nici un text din vreo astfel de rugăciune.

²⁰ Acest lucru se va vedea din relatările de mai jos.

binecuvântării nunții tuturor creștinilor din Răsărit, dând acestei slujbei denumirea de *Slujbă a Încununării (Cununiei)*.

Drept argument pentru cele expuse mai sus, ne servește descrierea ceremoniei de nuntă a împăratului Mauriciu din anul 582²¹. Ceremonia, desfășurată în una din încăperile palatului imperial din Constantinopol (nu în biserică!), consta din unirea de către patriarh a mâinilor mirilor, binecuvântarea și împărtășirea lor cu Sfinte Taine [Înaintesfințite]. După aceasta, mirii au băut din paharul comun și apoi s-a început masa ceremonială. Theofilact Samocata precizează că la această masă, mirilor nu li s-au pus cununi, întrucât, ei au fost încununați (încoronați) dinainte, ca împărați²². Din această relatare, liturgiștii trag trei concluzii importante:

1) în cazul oamenilor de rând²³, încununarea mirilor, adică punerea cununilor, era săvârșită (de obicei) de tatăl miresei și ținea de masa ceremonială, deci nu era legat de vreun rit liturgic;

2) în cazul împăraților, dacă mirele deja fusese încoronat (ca împărat)²⁴, acest ritual nu se mai repeta și la nuntă, ci se rosteau doar anumite rugăciuni de binecuvântare;

3) dacă nunta se făcea odată cu încoronarea, ceea ce se practica mai ales în cazul desemnării moștenitorului la tron (deci nu neapărat la preluarea propriu-zisă a tronului), ritul liturgic de încoronare și cel de nuntă se suprapuneau, iar însăși punerea cununilor de către patriarh avea un dublu înțeles, conform celor două evenimente celebrate²⁵.

Deci, cele două rituri de încununare de mai târziu: a împăraților și a mirilor, ambele cu „implicarea” Bisericii, erau la început unul singur, dar cu timpul ele s-au separat pentru totdeauna, iar obiceiul punerii cununilor pe capetele mirilor de către un cleric al Bisericii s-a generalizat și în cazul oamenilor simpli²⁶, dar ceva mai târziu și nu fără implicarea directă a unor împărați bizantini mai evlavioși (*a se vedea mai jos*).

Trebuie să mai precizăm că în Bizanț, toți oamenii, inclusiv cei care aveau un statut politic inferior, erau obligați prin lege să respecte prescripțiile civile ale căsătoriei, fără ca Statul să-i oblige să încheie și „nuntă religioasă”. Observăm că nici „Digestele” împăratului Iustinian (527-565) și nici „*Ecloga* (Ἐκλογὴ τῶ νόμου)” lui Leon al III-lea și Constantin al V-lea (anul 741), nu vorbesc decât de „nunta civilă” bazată pe un acord scris (ἔγγραφος). Este interesant și faptul că „*Ecloga*” admite, ca excepție, căsătoria făcută fără acest acord scris (ἄγγραφος), dacă ea este încheiată în prezența prietenilor sau cu binecuvântarea Bisericii (εὐλογία)²⁷. Această binecuvântare a Bisericii de care amintește „*Ecloga*” constă probabil din

²¹ Theofilact Samocata, *Hist. I, 10, apud, Михаил ЖЕЛТОВ, Венчание брака*, p. 662.

²² *Ibidem*.

²³ Din toate actele legislative ale vremii observăm că nunta, sub toate aspectele ei, era diferită ca ceremonial, în funcție de rangul politic al mirilor.

²⁴ Primul împărat bizantin încoronat de patriarhul de Constantinopol a fost Leon I în anul 457. Probabil de la această dată, ritul încoronării a devenit „mai liturgic” și într-un anumit mod a influențat și rânduiala încununării mirilor. Abia începând cu anul 1208, prin influență latină, împărații bizantini, începând cu Theodor Lascaris, retras la Niceea după 1204, au început să fie unși cu Sfântul și Marele Mir.

²⁵ De multe ori, nunta dintre împăratul-mire și soția sa co-împărăteasă avea și o importanță politică foarte mare (mai ales în cazul alianțelor prin căsătorie), legitimând și asigurând, prin prezenta patriarhului, domnia acestei familii.

²⁶ Cf. Михаил ЖЕЛТОВ, *Венчание брака*, p. 662.

²⁷ Observăm că Legile bizantine pun un accept foarte mare pe caracterul juridic-formal al căsătoriei civile, cerând prezența martorilor. Acest principiu se va extinde și la rânduiala bisericească. De exemplu, în *Prochiron* (Πρόχειρος νόμος) – anul 907 – se interzice Cununia făcută în taină, deci și ritul liturgic avea un caracter juridic-formal foarte pronunțat. Se pare însă că el căpăta în același timp și unul tot mai duhovnicesc. În unele Epistole ale Sf. Teodor Studitul se vorbește deja despre cununie ca binecuvântare ce conține o invocare a harului lui Dumnezeu.

rânduiala pe care o avem în Codexul *Barberini 336* (tot din sec. VIII), sau poate alta asemănătoare acesteia.

Din datele pe care ni le oferă istoria, constatăm că această slujbă bisericească, relativ complexă la acea vreme, nu devenise încă obligatorie pentru toți cei ce se căsătoreau. Izvoarele canonice, omiletice sau de altă natură nu oferă nici o informație clară în acest sens. Presupunem totuși că Biserica îi îndemna pe tinerii creștini să se căsătorească doar cu binecuvântare, dar în același timp, datorită unui număr mare de căsătorii civile făcute fără binecuvântarea Bisericii, dar poate și din cauza unor presiuni din partea Statului, Biserica recunoștea și căsătoriile civile. Ca dovadă, „*Isagoga*” sau „*Epanagoga*”, scrisă cu contribuția patriarhului Fotie în anul 886, vorbește încă despre 3 moduri alternative de a încheia o căsătorie: **a)** prin semnarea unui acord scris (συμβόλαιον); **b)** prin încununare/cununie (στεφάνωμα); și **c)** prin binecuvântarea Bisericii (εὐλογία)²⁸. Specialiștii consideră că aici „cununia” trebuie văzută ca un rit opțional și mai mult „declarativ”, având ca prim scop proclamarea publică și solemnă a actului juridic de căsătorie – condiție foarte importantă a dreptului romano-bizantin, iar „binecuvântarea” Bisericii trebuie înțeleasă ca un rit liturgic mai larg răspândit care, probabil, presupunea și punerea inelelor²⁹.

Un pas hotărâtor în procesul de generalizare a ritului liturgic de binecuvântare a nunții l-a făcut împăratul Leon al VI-lea Filosoful / Înțeleptul (886-912)³⁰, care, prin Novela 89, obligă pe toți, cu excepția sclavilor, de a primi binecuvântare pentru „căsătorie” (συνοικέσιον). Ceva mai târziu, împăratul Alexios I Comnenul, în Novela 24 (anul 1084) vorbește deja despre generalizarea a două binecuvântări: una la **logodnă** (μνηστεία) și alta la **nuntă** (γάμος), iar în anul 1092, tot el, prin Novela 31, extinde obligativitatea acestor binecuvântări ale Bisericii și asupra sclavilor³¹.

Este important să menționăm că, începând cu sec. XI-XII, atât izvoarele liturgice, cât și cele juridice, asociază tot mai des termenul de „binecuvântare / εὐλογία” [a nunții] cu termenul de „logodnă³² / μνηστρα sau μνηστεία”, iar termenul de „nuntă / γάμος” cu cel de „încununare sau cununie [a nunții, adică a mirilor]³³ / στεφάνωμα [τοῦ γάμου]”³⁴.

²⁸ Cf. Михаил Арранц SJ., *Избранные сочинения по Литургике*, vol. 1, pp. 591-592. Este prima dată când se face distincție între „binecuvântare” și „cununie”. Deși acest document (*Epanagoga* sau *Isagoga*) nu a avut putere de lege, el este important pentru faptul că e ultimul document bizantin conform căruia, „nunta religioasă” nu era obligatorie.

²⁹ Cf. Alexis РЕНТКОВСКИЈ, *Le Ceremoniale du Mariage dans l'Euclologe Byzantin du XIe – XIIe siecle*, Roma, 1994, pp. 259-287.

³⁰ Și tocmai el ajunge în centrul unui scandal de proporții, din cauza celei de-a patra căsătorii pe care Biserica nu voia să o recunoască.

³¹ Cu timpul, până spre secolele XIV-XV, aceste reguli bizantine s-au răsfrânt și asupra celorlalte țări ortodoxe din Răsărit, inclusiv în țările române și slave – mai întâi asupra celor de la curte, iar mai apoi și asupra celorlalți creștini. (Cf. В. Цыпин & Михаил Желтов, *Брак*, p. 151.) Cel puțin la români, în prezent, nici nu se pune problema unei căsătorii fără Cununie. În același timp, aceasta nu este nici pe departe o dovadă a conștientizării depline sau măcar parțiale a „Tainei” și nici un semn al religiozității tuturor celor care se căsătoresc.

³² Deși (inclusiv în DEX) se spune că acest cuvânt românesc este de origine slavă (și aparent nedumeririle dispar), etimologia și sensul lui rămân încă neelucidate, pentru că în nici una din limbile slave nu găsim vreun cuvânt asemănător. Dacă e să traducem exact termenul grecesc, ar trebui să vorbim despre o „pregătire a nunții” sau „[întâia] împreunare”, atunci când mirilor li se permitea să stea împreună, să discute unul cu altul și să se cunoască, bineînțeles, exceptând dreptul la împreunare trupească. Se știe că această pregătire presupunea niște elemente foarte importante dintre care amintim: înțelegerea dintre părinții mirilor, schimbul de daruri (ἀρραβῶνος → arvon) și punerea inelelor. În trecut, Logodna, inclusiv cea religioasă, se făcea cu câteva luni înainte de nuntă-cununie, iar în prezent, doar „logodna civilă” (înțelegerea dintre viitorii soți și părinții acestora) se face cu ceva timp înainte, pe când cea religioasă, care e o pecetluire a logodnei și a căsătoriei civile, se face de obicei odată cu Cununia.

³³ Am făcut aceste precizări tocmai pentru că există și o rânduială de încununare a împăraților. În limba română aproape nu e posibilă o astfel de confuzie, întrucât pentru nuntă se folosește aproape exclusiv termenul de „cununie”. În limbile greacă și slavă însă, între cele 2 rânduiele de încununare nu există nici o diferență terminologică.

³⁴ А. РЕНТКОВСКИЈ, apud Михаил Арранц SJ., *Избранные сочинения по Литургике*, vol. 1, p.593.

Slavii folosesc pentru *logodnă* termenul: *обручение*, iar pentru cel de *cununie* – *венчание*.

3. MĂRTURII LITURGICE PRIVIND SLUJBA DE BINECUVÂNTARE A NUNȚII

Primele rugăciuni legate de nuntă ajunse la noi sunt cele din *Codexul Barberini gr. 336* (Fol. 186-191) – o variantă sud-italiană a *Evhologhionului bizantin*, ce datează din a doua jumătate a sec. VIII³⁵. Acest *Evhologhion* are o rânduială restrânsă a Logodnei și Nunții, cu: 2 rugăciuni la Logodnă, 2 la Nuntă, încă o rugăciune numită „a paharului comun” – toate 5 întrebuițate și astăzi, și se încheie cu o „altă rugăciune la nuntă” care astăzi nu se mai folosește, dar ale cărei idei au fost reformulate și sunt folosite în alte rugăciuni din rânduiala de astăzi. Rânduiala nu amintește de inelele de logodnă (care probabil încă se puneau într-un cadrul familial), nici de vreo formulă de punere a cununiilor, ci doar de încununarea propriuzisă și de unirea mâinilor. Rânduiala includea și împărtășirea cu Darurile Înaintesfințite.

Trebuie să menționăm că textul din acest *Evhologhion* nu redă o tradiție pur constantinopolitană, ci una „periferică”, de aceea, pentru o mai bună înțelegere a rânduieiilor din Răsărit, trebuie să ne adresăm izvoarelor legate direct de Constantinopol – acolo unde s-a dezvoltat slujba nunții, chiar dacă aceste izvoare sunt ceva mai târzii.

O astfel de sursă o reprezintă *Codex Coislin 213* – un *Evhologhion* ce datează din anul 1027, aparținând preotului Stratèghios de la „Marea Biserică” (Catedrala Sf. Sofia din Constantinopol – *n.n.*) și care acum se păstrează în Biblioteca Națională din Paris. Această rânduială era destinată cuplurilor imperiale, dar cu timpul ea s-a extins și asupra oamenilor de rând. Față de rânduiala din *Codex Barberini 336*, aici avem următoarele deosebiri:

– După punerea cununiilor de către episcop / preot, se cânta pentru mire, și apoi pentru mireasă (separat): „*Doamne, Dumnezeuul nostru, cu slavă și cu cinste, încununează-l pe el / încununează-o pe ea*” – formulă care mai târziu a devenit un fel de „epicleză” a Slujbei Cununii;

– Este menționată rugăciunea „*Tatăl nostru*”;

– Se menționează clar împărtășirea cu Darurile Înaintesfințite, precedate de Ecfonisul: „*Cele Înaintesfințite, Sfintele Sfinților*”, după care urma gustarea și din „paharul comun”;

– Întâlnim o rugăciune de ridicare a cununiilor aflată și astăzi în uz;

– Apare pentru prima dată o rugăciune specială de binecuvântare a celei de a doua căsătorii.

Pe lângă aceste două manuscrise de bază mai sunt și altele, dintre care doar cel descoperit de episcopul Porfirii Uspenskiy și alte 2 din Sinai sunt mai vechi (sec. IX-X), restul fiind redactate după sec. XIII, dar ele conțin deja o Rânduială diferită³⁶.

Făcând o sinteză a rânduieiilor din sec. VIII-XII, așa cum o întâlnim în manuscrise, observăm următoarea rânduială:

A: Logodna

1) [*probabil*: O binecuvântare și o Ectenie];

2) 2 rugăciuni: una principală și a doua de plecare a capetelor (folosite și astăzi);

³⁵ Singura traducere românească, deși nu foarte reușită a acestui manuscris, a fost realizată recent de către diaconul Ioan Ică jr., în cartea: *Canonul Ortodoxiei, vol. 1. Canonul Apostolic al primelor secole*, Ed. Deisis / Stavropoleos, 2008, pp. 909-1032.

³⁶ Anumite detalii vezi la V. GAVRILĂ, *op. cit.*, pp. 119-148.

3) punerea inelelor – generalizată mai târziu;

B: Cununia (Încununarea)

1) tămâierea solemnă (menționată în mod deosebit în *Coislin 213*);

2) o Ectenie Mare, cu cereri speciale pentru miri;

3) 2 Rugăciuni: una înainte de încununare și a doua de plecare a capetelor, după încununare³⁷.

Acestea sunt rugăciunile a 3-a (de dinainte de Apostol) și a 4-a (de după Evanghelie) din Rânduiala de astăzi;

4) punerea cununiilor, uneori fără a rosti vreo formulă;

5) „Tatăl nostru” – apărut poate mai târziu în această Rânduială;

6) rugăciunea de binecuvântare a „paharului comun” sau „cupei comune” (fără a bea din ea în acest moment, ci puțin mai târziu)³⁸;

C: Împărtășirea

1) „Să luăm aminte! Cele Înaintesfințite, Sfintele Sfinților”;

2) împărtășirea mirilor cu Daruri Înaintesfințite – considerat ca element al unirii mistice a mirilor în Hristos;

D: "Cupa comună"

1) mirii beau din „cupa comună”, după care o spărgeau de pardoseala bisericii (așa cum menționează unele manuscrise);

2) mirilor li se ridicau/desfăceau cununile (în aceeași zi sau în a opta)³⁹;

3) ieșirea solemnă din biserică, însoțită de anumite cântări de veselie și mergerea spre masa festivă.

După cum observăm, această rânduială seamănă foarte mult cu cea de azi, având însă și unele deosebiri în plus, iar altele în minus:

a) în plus – avem împărtășirea mirilor cu Darurile Înaintesfințite, care a dispărut din „Rânduiala Cununii” în sec. XVII-XVIII;

b) în minus – câteva rugăciuni, citirea Apostolului și Evangheliei și troparele „*Isaia dăntuiește...*”. Toate aceste elemente au început să apară ceva mai târziu, prin sec. XIII-XV, și s-au generalizat definitiv abia în sec. XVII.

Rânduiala Slujbei Logodnei și Cununii conform Molitfelnicului actual:

A: Logodna

1) Binecuvântarea și Ectenia Mare;

2) 2 rugăciuni: una principală și a doua de plecare a capetelor;

³⁷ Așa cum observă specialiștii, cele 2 grupe a câte 2 rugăciuni, de la Logodnă și Cununie, formează un paralelism deloc întâmplător. În primul rând vedem că în ambele cazuri prima rugăciune e principală, iar a doua secundară, de plecare a capetelor. De asemenea observăm că în ambele situații prima rugăciune are tematică vechi-testamentară, iar a doua – nou-testamentară. În Rânduiala de azi, mai ales prin interpunerea Apostolului și Evangheliei între cele 2 rugăciuni de la Cununie, acest paralelism nu mai este atât de evident. Totuși, aceste observații ne fac să reținem faptul că aceste 4 rugăciuni (2x2) sunt cele mai vechi și poate mai importante din toată Rânduiala.

³⁸ În mod cu totul greșit, Vasile GAVRILĂ (cf. *op. cit.*, p. 125) consideră că această rugăciune este rostită asupra Potirului cu Darurile Înaintesfințite, or se știe foarte clar că este vorba de două *pahare* / „*potire*”, dintre care unul euharistic, iar altul simbolic. „Cupa comună” niciodată nu a fost văzută ca un substitut al Sfintei Împărtășanii. Chiar și atunci când mirii nu erau vrednici să se împărtășească cu Sfintele Taine; în două Evhologhii (sec. XV și XVI) este prevăzută o „împărtășire” cu miere și stafide, după care urma și „cupa comună”.

³⁹ Despre această vezi mai jos, la comentariile despre „Rugăciunea în a opta zi după Cununie”.

3) punerea inelelor prin formule ce se repetă de 3 ori pentru mire și mireasă, urmate de schimbarea inelelor⁴⁰;

4) o rugăciune mai lungă (despre inel)⁴¹;

5) [Ectenia întreită și Apolisul – în cazul săvârșirii separate a Logodnei]⁴².

B: Cununia (Încununarea)

1) Cântarea Psalmului 127 însoțită de o tămâiere solemnă⁴³;

2) Binecuvântarea Mare și o Ectenie Mare, cu cereri speciale pentru miri;

3) 2 Rugăciuni mari (apărute mai nou)⁴⁴ + rugăciunea principală, a 3-a (numită și „epicleza Slujbei Cununii”), la care se unesc mâinile mirilor⁴⁵;

4) Punerea cununilor prin formule ce se repetă de 3 ori pentru mire și mireasă + binecuvântarea de 3 ori a mirilor, prin cuvintele: „*Doamne, Dumnezeu nostru, cu slavă și cu cinste, încununează-i pe dânșii*”;

5) Apostolul (Ef. 5:20-33) și Evanghelia (Ioan 2:1-11), urmate de o Ectenie întreită⁴⁶;

6) O altă rugăciune, a 4-a (care în vechime era rugăciunea de plecarea capetelor, după cea principală, azi a 3-a);

7) Ectenia cererilor și „Tatăl nostru”;

C: "Cupa comună" și „hora simbolică”

1) Rugăciunea de binecuvântare a „paharului comun” sau „cupei comune”;

2) Mirii beau de 3 ori din „cupa comună”⁴⁷, iar strana cântă: „Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema”⁴⁸;

3) Strana cântă 3 tropare (începând cu „*Isaia dăntuiește*”)⁴⁹, iar preotul împreună cu mirii și cu nașii înconjoară masa pe care stă Sf. Evanghelie⁵⁰. În unele locuri, la fiecare înconjurare mirii sărută Sf. Evanghelie;

⁴⁰ Deși există mai multe tradiții de schimbare a inelelor, în general, acest lucru se întâmplă astfel: preotul pune pe degetul mirelui inelul miresei, iar pe degetul miresei pe cel al mirelui. Apoi nașul, luând inelul de la mireasă îl pune la mire, în timp ce nașa, luând inelul de la mire îl pune la mireasă. Repetând acest lucru încă de 2 ori (adică în total 3 ori), inele mirilor sunt puse în cele din urmă definitiv pe degetul inelar al mâinii drepte a mirilor. În BOR, schimbarea inelelor constă în mutarea inelelor de către nași de pe mâna dreaptă pe cea stângă, deși acest lucru contravine textului din rugăciunea care urmează, de a binecuvânta dreapta pe care s-a pus inelul.

⁴¹ Studiile critice asupra manuscriselor și vechilor tipărituri arată că această rugăciune este compusă din alte 3 rugăciuni și că, în forma de astăzi, ea s-a generalizat destul de târziu. De aceea, atunci când din motive obiective sau subiective se scurtează Slujba Cununii, această rugăciune este suprimată.

⁴² În Biserica Rusă (mai ales datorită hotărârii Sinodului Rus din anul 1775), și nu numai, Logodna se săvârșește tot timpul legată de Slujba Cununii, și în acest caz se sare peste acest punct care este valabil doar în cazul săvârșirii separate a celor 2 părți ale slujbei. Această practică este folosită pe alocuri și în Biserica Română.

⁴³ Biserica Română păstrează acest obicei, însă Biserica Rusă suprimă această tămâiere (nu și Ps. 127) și, prin urmare, cădelnița nu este folosită niciodată la Slujba Cununii, nici măcar la Apostol.

⁴⁴ Aceste rugăciuni, așa cum se poate observa la o citire mai atentă, sunt compuse din mai multe părți suprapuse, cu mai multe repetări și adăugiri, unele chiar recente, făcute de editorii români. Ele provin din tradiții și perioade diferite, iar redactarea lor în această slujbă ar trebui să fie precedată de o redactare critică a lor (bineînțeles nu după bunul plac al fiecăruia). Unii preoți le citesc exact așa cum apar ele în Molitfelnic, fără să fie deranjați de lungimea exagerată și mai ales incongruența textului, iar alții încearcă să le adapteze sau să le combine (mai mult „din mers”) sau chiar nu le citesc.

⁴⁵ Această unire a mâinilor trebuie făcută în timpul rostirii cuvintelor: „...*unește pe robul Tău (N), cu roaba Ta (N)...*”, iar după sfârșitul rugăciunii mâinile mirilor sunt legate cu un șervet sau sunt acoperite (pentru scurt timp) cu epitrahilul.

⁴⁶ Această Ectenie întreită, ca și cea „a cererilor” ce urmează, au fost adăugate mai târziu, copiind într-o anumită măsură schema Liturghiei și asemănând-o cu aceasta.

⁴⁷ Pe alocuri se obișnuiește ca pe lângă acel pahar comun să se dea mirilor și o bucată de pâine sau cozonac. Molitfelnicul actual vorbește doar despre paharul cu vin și nimic altceva.

⁴⁸ Acesta este vechiul chinonic care se cânta la împărțirea mirilor, nu la gustarea din „paharul comun”. Cred și în prezent ar fi bine să renunțăm la acest stih pentru „paharul comun”, ca să fie mai evidentă destinația lui strict euharistică.

⁴⁹ Aceste tropare se cântă și la hirotonia în diacon și preot (atunci când candidatul înconjoară Sf. Masă), numai că acolo troparele au o altă ordine. E vorba de accentele duhovnicești care se pun într-un caz și în celălalt: la hirotonie se începe cu troparul „*Sfinților mucenici...*” – făcând trimiterea la slujirea jertfelnică a preotului, iar la Cununie se începe cu „*Isaia dăntuiește*” – accentuându-se în primul rând bucuria momentului.

⁵⁰ Acestei acțiuni i se dă o interpretare simbolică menită să arate principiul hristocentric al vieții creștine de familie, după principiile Sf. Evanghelii.

4) Ridicarea cununilor prin rostirea unor urări speciale pentru mire și mireasă („*Mărit să fii mire ca Avraam...*”, „*Și tu mireasă, mărită să fii ca Sarra...*”);

5) Alte 2 rugăciuni și Otpustul (special);

D: Rugăciunea în a opta zi după Cununie

1) 2 Rugăciuni asupra mirilor (una principală și alta de plecare a capetelor);

2) Otpustul mic și ducerea în biserică a mirilor.

Pe lângă această rânduială normativă pentru toți ortodocșii (cu mici diferențe locale nesemnificative), mai nou, în Biserica greacă se practică și o rânduială a Cununii încadrată în Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur⁵¹. Trebuie însă să amintim că nu avem nici o referință istorică veche care să vorbească despre o încadrare a Slujbei Cununii într-o Liturghie completă (așa cum avem mențiuni despre Botez și Sf. Maslu). Prin urmare, o astfel de rânduială apărută în prezent în Biserica Greciei⁵², nu trebuie văzută neapărat ca o revenire la un obicei vechi, dar poate fi totuși slujită, întrucât se încadrează pe deplin în duhul tradiției noastre liturgice. Adevărata Slujbă a Cununii oricum trebuie să conțină și împărtășirea mirilor, iar structura ei oricum imită structura Liturghiei. De aceea, ideea încadrării Cununii în Liturghie trebuie încurajată și promovată, dar nu de dragul frumuseții și exclusivismului, ci de dragul împărtășirii euharistice și a participării întregii comunități.

Observații și Concluzii:

1. Din Slujba Cununii a dispărut elementul care odinioară era cel mai important – împărtășirea mirilor. Considerăm că acest element poate fi reintrodus, la cererea mirilor sau sugestia preotului, exact în momentul în care a fost cândva și chiar poate fi recomandat tuturor celor care nu au impedimente de a se împărtăși. Împărtășirea se poate face cu Daruri Înaintesfințite (păstrate în Sf. Chivot) sau chiar cu Sfinte Taine de la Liturghia completă săvârșită în acea zi, în cazul în care Cununia se săvârșește imediat după Liturghie sau chiar în cadrul Liturghiei, cum se obișnuiește uneori la greci.

2. Ritul liturgic al Tainei Nunții s-a dezvoltat în timp, în el fiind adăugate: *o Rugăciune mare* la Logodnă, despre inel (care, în practică, uneori se lasă), *2 Rugăciuni la Cununie* și *câteva rituri finale*, de asemenea *însoțite de rugăciuni*.

3. Rânduiala de astăzi prevede ca în opta zi după Cununie mirii să vină iarăși la Biserică, pentru a li se citi două rugăciuni speciale. Istoria acestor rugăciuni e destul de complexă. Înainte de a o analiza, trebuie să spunem că, o bună perioadă de timp, a existat tradiția ca mirii să meargă la petrecerea de nuntă fără să le fie luate cununile (din flori) de pe cap. Pe durata primei săptămâni de căsnicie, aceste cununii erau agățate pe ușa casei

⁵¹ Cf. *Arhieratikon*, Athena 1994, apud V. GAVRILĂ, *op. cit.*, pp. 433-439.

⁵² Conform acestei rânduiei, Logodna se săvârșește după Utrenie (înainte de Liturghie), iar Cununia e combinată cu Liturghia. La sfârșit mirii se împărtășesc cu Sfintele Taine înaintea tuturor celorlalți mireni. Amănunte vezi la V. GAVRILĂ, *op. cit.*, pp. 433-439. O idee neclară a rânduiei practice în Biserica Greacă este folosirea antifoanelor Liturghiei printre rugăciunile Cununii. Ar fi mult mai potrivit ca, după modelul vechii Liturghii baptismale, unirea slujbei Cununii cu Liturghia să se facă abia la Intrarea Mică, după care să urmeze citirile biblice (ale Cununii, iar dacă este duminică/sărbătoare – mai întâi cele ale zilei), apoi restul Liturghiei.

mirilor⁵³, iar în a opta zi aceștia și le puneau iarăși pe cap și veneau cu ele la Biserică, iar preotul le ridica⁵⁴, binecuvântându-i și împărtășindu-i de rând cu toți credincioșii. Cu timpul, în locul acestei simple binecuvântări, s-au alcătuit rugăciuni speciale de ridicare a cununilor care, în Molitfelnicul actual, au fost încadrate în însăși slujba Cununii, iar în locul lor, pentru a opta zi, au apărut aceste două rugăciuni, în care se cere învrednicirea mirilor de a intra în sfântul locaș și de a se împărtăși cu Sfintele Taine. Multe speculații s-au făcut cu privire la sensul acestor rugăciuni⁵⁵, dar, de regulă, se consideră că, ele reprezintă o dispensă specială pentru împărtășirea mirilor, întrucât, cel mai probabil, aceștia nu au respectat posturile conjugale din acea săptămână (miercurea, vinerea și duminica⁵⁶), ci au dus un mod de viață oarecum relaxat. În principiu, ideea de „dispensă euharistică” este corectă, dacă ținem cont și de faptul că, în acea perioadă, nu se practica spovedania înainte de fiecare împărtășire, ci doar în cazul păcatelor mai grave⁵⁷. Totuși, se pare că „dispensa euharistică” nu e legată de nerespectarea postului conjugal sau a altor rânduieli pregătitoare pentru împărtășire, ci de percepțiile cu privire la „necurăția rituală”, generată, în cazul dat, de sângele miresei care-și pierde fecioria după nuntă. Aceste percepții vechi-testamentare au apărut sporadic printre creștini în sec. II-III, apoi au fost condamnate și uitate o perioadă lungă de timp (sec. IV-XII), după care au reapărut în sec. XIII-XIV și domină, într-o anumită măsură, până astăzi⁵⁸, chiar dacă nu corespund duhului evanghelic (nemaivorbind de faptul că foarte mulți miri își pierd fecioria cu mult înainte de Cununie). De aceea, pare mai firesc ca în a opta zi să se citească anume rugăciunile de ridicare a cununilor, și nu rugăciuni de „curățire rituală”, iar dacă ridicarea cununilor se face în aceeași zi, în a opta zi nu se vor mai citi alte rugăciuni, iar mirii se vor pregăti pentru împărtășire după rânduiala și disciplina comună.

4. Trebnicul (Molitfelnicul) rusesc a introdus în Slujba Cununii, înainte de „Binecuvântarea mare”, câte 2 întrebări pentru fiecare mire: prima – *dacă se însoțesc de bunăvoie, din dragoste și cu hotărâre sinceră*, iar a doua – *dacă [în acel moment] nu au legământ cu altcineva*. Răspunsul la aceste întrebări este văzut ca o făgăduință în fața lui Dumnezeu și o încercare de a-i responsabiliza pe miri pentru pasul pe care-l fac împreună. O astfel de încercare de responsabilizare o întâlnim și în Molitfelnicul românesc, în momentul scoaterii cununilor, dar fără întrebări și răspunsuri, ci doar prin sărutarea Evangheliei (văzută ca formă de jurământ) și adresarea unui îndemn din partea preotului. Momentul și

⁵³ Punerea unor cununi de flori pe ușă însemna anunțarea unui eveniment special în familie (de bucurie sau de doliu), iar la americani, de exemplu, a devenit un obicei popular legat de Crăciun și alte evenimente publice sau private.

⁵⁴ De aici provine expresia „dezlegare a cununi(i)lor”, căci ridicarea cununii miresei presupunea uneori și dezlegarea florilor din părul acesteia. Mai târziu, expresia „dezlegarea cununiei” a căpătat un sens oarecum magic/vrăjitoresc și folosirea ei trebuie evitată în limbajul bisericesc.

⁵⁵ Mai sunt și unii care consideră că abia aceste rugăciuni le permit mirilor împreunarea trupească și că această săptămână dintre Cununie și „Rugăciunea din a opta zi” ar fi o perioadă de încercare și „dovadă” a faptului că ei s-au căsătorit nu doar pentru împreunare trupească. Ideea este mai mult decât deplasată și lipsită de orice temei teologic sau logic. Nu este posibil ca, o rânduială apărută atât de târziu, să aibă o valoare mai mare decât slujba unei Sfinte Taine, care face referiri mult mai clare la relațiile conjugale.

⁵⁶ În viața conjugală, în toate zilele și perioadele de post, plus măcar o zi înainte și una după împărtășire, soții trebuie să se abțină de împreunarea trupească, iar încălcarea acestei reguli trebuie mărturisită la duhovnic. Ca și în cazul abținerii de la mâncarea „de dulce / fruct”, în anumite situații mai speciale, duhovnicul poate fi mai îngăduitor, ținând cont de sfatul Sf. Ap. Pavel – I Cor. 7:5.

⁵⁷ Mărturiile istorico-liturgice despre acest aspect vezi în articolul: „*Despre legătura dintre spovedanie și împărtășire*” pe (URL): www.teologie.net. Practica mărturisirii (chiar și a „păcatelor mici”) înainte de fiecare împărtășire vine din tradiția monahală și s-a răspândit în spațiul slav și românesc începând cu mileniul II, inclusiv în cazul mirenilor, dar n-a fost și nici nu este practică la greci. Practica în sine este bună, dar obligativitatea ei nu trebuie exagerată pentru creștinii care duc o viață creștină echilibrată și doresc să se împărtășească sistematic.

⁵⁸ Mărturiile biblice, istorice și canonice la acest subiect a se vedea în două articole tematice de pe (URL): www.teologie.net, dar mai ales în studiul maicii Vassa LARINA „*Ce este «necurăția rituală» și cum ne raportăm la ea*”, de pe același site.

forma acestui gest par destul de nepotrivite, chiar dacă și întrebările din *Trebnicul rusesc* nu au o istorie tocmai clară. Ele ar fi putut ajunge aici din: a) ritul latin al Tainei Nunții⁵⁹; b) ceremonia civilă a căsătoriei⁶⁰; c) încercarea de a face o analogie cu întrebările și voturile de la călugărie⁶¹. Biserica Ortodoxă Universală nu a generalizat aceste întrebări-făgăduințe în slujba Cununiei, tocmai pentru că a recunoscut din totdeauna importanța și necesitatea legământului civil, pe care Biserica doar îl pecetluiește spre desăvârșire duhovnicească, fără a-l substitui sau neglija⁶². Ba mai mult, atât regulamentele bisericesti, cât și cele statale, obligă pe săvârșitorul Slujba Cununiei să verifice Certificatul de Căsătorie, fără de care nu are dreptul să săvârșească Cununia⁶³.

Până prin sec. XIX-XX, în majoritatea țărilor creștine, preoții aveau și atribuția juridică de a încheia actul civil al căsătoriei, după care tot ei săvârșeau Cununia. În acest caz, în cadrul procedurii civile de înregistrare a căsătoriei (care la ortodocși se făcea înainte sau după Logodnă), preoții adresau aceste întrebări, iar înregistrarea căsătoriei, ca și cea de astăzi de la Primărie/Oficiul Stării Civile, genera efectele juridice prevăzute de lege⁶⁴. Deși preoții nu mai au această atribuție juridică (cu excepția Greciei și a unor țări romano-catolice), întrebările, fie și într-o formă liberă și mai puțin juridică, pot contribui la consolidarea conștiinței că slujba de binecuvântarea a căsătoriei nu este mai puțin importantă decât căsătoria civilă și ea, ca și acordul civil de căsătorie, de asemenea generează anumite consecințe: nu juridice, ci duhovnicești și canonice. Într-adevăr, nu Biserica încheie căsătoria, ci doar o binecuvântează, dar pentru un creștin, această binecuvântare trebuie să însemne nu doar o împărtășire tainică a harului, pe care cei mai mulți nu o înțeleg și nu o prețuiesc, ci și o responsabilitate duhovnicească și canonică față de Biserica care i-a binecuvântat căsnicia.

4. A DOUA ȘI A TREIA NUNTĂ⁶⁵

Problema canonică a divorțurilor și recăsătoririlor este extrem de complexă și nu intră în preocupările studiului de față. Singurul lucru pe care trebuie să-l menționăm este faptul că, spre deosebire de romano-catolici⁶⁶, Biserica Ortodoxă admite divorțul⁶⁷ și, implicit,

⁵⁹ Având în vedere că aceste întrebări au apărut abia în sec. XVII, în *Trebnicul „latinizat”* al lui Petru Movilă, putem considera că aceste întrebări au fost luate din ritul latin, unde se pare că au apărut mult mai devreme și se păstrează până astăzi.

⁶⁰ Care era săvârșită tot de preoți; vezi mai jos.

⁶¹ În sec. XVII, când Călugăria nu mai era considerată „Taină”, iar Nunta – da, nu putea slujba Cununiei să pară mai puțin serioasă și să nu aibă niște formule care să se asemeze cu cele de Călugărie (transformată pe nedrept într-o „simplă Ierurgie”). Poate de aceea, la aceste întrebări, percepute uneori ca „voturi”, mirii răspund cu adresarea „*cinstitute părinte*” (ca și la călugărie).

⁶² Anume la „căsătoria civilă” se constată dacă vreunul dintre miri nu este deja (sau încă) căsătorit și tot organele statale sunt cele care (prin diferite legi și acte normative) pot preveni orice căsătorie ilegală, nedorită sau forțată.

⁶³ Cf. *Constituția României*, Art. 48 (2): „Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă”. În Republica Moldova acest principiu a fost fixat în Art. 15 (7) din *Legea privind Cultele religioase și părțile lor componente*.

⁶⁴ Pornind de la această practică veche, unii până astăzi consideră că este suficient să mergi la Biserică să te Cununi, iar ceea ce se întâmplă la Primărie sau la Oficiul Stării Civile ca și cum nu-i important. Nu de puțin ori tinerii pun, chipurile, Cununia religioasă mai presus de căsătoria civilă și evită să-și înregistreze căsnicia. De fapt însă, aceștia, anticipând eventualul divorț, se tem de efectele juridice ale căsătoriei civile mai mult decât de efectele canonice ale Cununiei. Iată de ce Biserica subliniază foarte clar importanța actului civil al căsătoriei și, întrucât a pierdut dreptul de a încheia căsătoriile, cere ca, înainte de Cununie, acestea să fie încheiate de organele abilitate ale statului.

⁶⁵ A se vedea mai ales studiul pr. Mihail JELTOV, *Второбрачие*, în „Православная Энциклопедия”, vol. 9, pp. 725-727.

⁶⁶ Aceștia nu recunosc divorțul (decât în situații extrem de rare), iar recăsătorirea o acceptă doar în cazul văduviei și, bineînțeles, cu un soț care ori nu a mai fost căsătorit, ori este și el văduv.

⁶⁷ Bineînțeles, divorțul este admis numai pentru motive foarte serioase, care nu mai au soluții de împăcare. Preotul trebuie să facă mai multe încercări de împăcare a soților și să-i facă responsabili în fața lui Dumnezeu și unul față de altul, despre pasul pe care vor să-l facă (adică divorțul).

recăsătorirea mirenilor⁶⁸ (I Corinteni 7: 8-9). Deși Statul nu limitează numărul căsătoriilor civile ale aceleași persoane, Biserica Ortodoxă recunoaște (prin iconomie), doar a doua și treia căsătorie, nu și a patra⁶⁹.

În cazul văduviei, după cuvântul Sf. Ap. Pavel (I Corinteni 7:39), soțul rămas în viață este liber să se recăsătorească, fără a avea nevoie de vreo aprobare din partea Statului sau a Bisericii. De obicei, recăsătorirea după văduvie nu se face decât cel puțin la un an după decesul soțului/soției. În cazul divorțului însă, pentru a doua sau a treia Cununie, pe lângă procedura civilă de divorț, este nevoie și de *actul de desfacere a Cununii [religioase]* din partea Chiriarhului⁷⁰, cu stabilirea unei *epitimii*⁷¹. Deci, în astfel de situații, preotul nu poate săvârși a doua sau a treia Cununie, decât după prezentarea celor 2 acte de divorț: din partea Statului și a Bisericii.

Referindu-ne și mai departe la aspectul canonic-liturgic al problemei, trebuie să menționăm că rânduiala pentru a doua și a treia Nuntă (aceeași după conținut) a apărut, cum e și logic, mai târziu decât Slujba primei Nunți. Se știe că la început Biserica doar tolera astfel de căsătorii, dar nu le binecuvânta și chiar interzicea prezența clericilor la astfel de nunți tocmai pentru a nu se subînțelege recunoașterea lor [la valoarea primei căsătorii]⁷².

Necesitatea unei rânduielei de binecuvântare a Nunții a doua se putea datora și cazurilor frecvente de recăsătoriri, mai ales la împărații Bizanțului din secolele IX-X, precum și „imposibilității” de a săvârși în astfel de situații slujba primei Nunți. Probabil, în această epocă, Biserica, practic s-a adaptat din mers la cerințele de binecuvântare a recăsătoririlor, în contextul procesului încă nefinisat de generalizare a Cununiilor obișnuite. De aceea, poate, în primă fază, Părinții Bisericii ori interziceau Cununia pentru cei ce se recăsătorec (cf. Canonul 2 al Sf. Nichifor Mărturisitorul), ori o acceptau, dar fără a pune cununiile pe capetele mirilor, ci doar pe umeri⁷³ sau chiar deloc⁷⁴. Cu timpul însă, slujba pentru a doua Cununie a fost unanim acceptată și plasată alături de slujba primei Cununii, la început cu aceeași indicație: de a nu pune cununiile pe cap, ci doar pe umeri sau chiar deloc, iar în ultima vreme fără nici un fel de indicații sau restricții în acest sens.

În prezent, în Molitfelnic, Slujba celei de a doua Cununii este asemănătoare cu prima, cu următoarele deosebiri:

⁶⁸ Am făcut această precizare („a mirenilor”) tocmai pentru că diaconilor și preoților de mir le este interzisă recăsătorirea, fie și în cazul văduviei. Dacă totuși unul dintre aceștia se recăsătorește, el se depune automat din treaptă.

⁶⁹ Cf. Canonul 4 al Sf. Vasile cel Mare.

⁷⁰ Chiriarhul trebuie el însuși să studieze cazul sau, cel puțin, să aibă un raport scris de la preotul paroh de unde vine cererea de desfacere a căsătoriei religioase. Desfacerea căsătoriei se face doar după consumarea tuturor încercărilor de a-i convinge să trăiască în continuare așa cum și-au luat angajamentul, mai ales dacă soții în prag de divorț au și copii.

⁷¹ În urma controverselor canonice privind căsătoria a patra a împăratului Leon al VI-lea Filosoful, în anii 912-913 s-a ținut un Sinod la Constantinopol care a emis un Tomos (abia în anul 920) cu reguli precise privind recăsătorirea și epitiemiile care se dau în cazul acestora. Durata acestor epitmii urmează regulilor mai vechi, în special celor ale Sf. Vasile cel Mare. Conform acestui Tomos, *căsătoria a doua este permisă doar în cazul morții sau dispariției fără veste a unui dintre soți, dar nu echivalează cu prima căsătorie. Căsătoria a treia este acceptată cu următoarele condiții: dacă cel ce vrea să se căsătorească a treia oară are 30 de ani și nu are copii – el este oprit de la împărțășire pe 3 ani, iar dacă are copii – pe 4 ani, având după aceea dreptul de a se împărțăși doar de 3 ori pe an; dacă însă cel ce vrea să se căsătorească a treia oară are 40 de ani și nu are copii – el se oprește pe 4 ani de la împărțășire, iar după aceea se împărțășește doar la Paști; cel care are peste 40 de ani și are și copii, nu se poate căsători a treia oară*. Din păcate, în prezent nu se respectă nici aceste reguli, chiar dacă pe atunci ele erau văzute ca destul de liberale. (Vezi M. ЖЕЛТОВ, *Второбрачие*, pp. 725-726.)

⁷² Cf. Canonul 7 de la Neocezarea, anul 315. Acest Canon astăzi nu mai este valabil, chiar dacă nu a fost anulat oficial.

⁷³ Cf. Sf. THEODOR STUDITUL, *Epistolele I și II*, în „Corpus Fontium Historiae Byzantinae”, Series Berolinensis 31, Berlin, 1992, pp. 5-11.

⁷⁴ Un vechi Molitfelnic de la Alba Iulia prevedea așezarea cununii doar pe capul celui ce nu mai fusese cununat (cf. Dumitru VANCA, «Cununia» în secolul XVII în Transilvania. Considerații pe marginea Molitfelnicului de la Bălgrad (1689), în *Credința Ortodoxă*, an IV (1998), nr. 3-4, pp. 82-98).

- Ecteniile sunt prescurtate și ușor modificate⁷⁵;
- Primele 2 rugăciuni din Slujba Cununii sunt diferite de cele ale primei Cununii și au mai mult un caracter penitențial;
- Împărtășirea nu se poate face (chiar dacă s-ar dori), căci se amână din cauza epitimiei.

Pe lângă Slujba primei și celei de a doua Cununii – ambele cu rânduială deja stabilită în Biserică, s-a practicat, pentru situații de excepție, și o *Slujbă specială de Cununie a celor vârstnici* (peste 40-45 de ani), care au trăit mai mulți ani căsătoriți civil, nefiind însă cununați în Biserică. În astfel de situații, chiar dacă este vorba de prima Cununie, preotul va exclude din Ectenia Mare și din celelalte rugăciuni cererile ce se referă la *nașterea de prunci*. În rest, slujba rămâne neschimbată.

Trebuie menționat faptul că astfel de slujbe „s-au impus” mai ales pornind de la ideea că un bărbat și o femeie, chiar dacă sunt căsătoriți civil și sunt fideli unul față de altul (!), dar dacă nu sunt și cununați, trăiesc în desfrânare. O astfel de idee s-a acreditat, mai ales în ultimile secole, datorită Pidalionului (sfârșitul sec. XVIII) și a altor cărți de drept bisericesc sau îndreptare de spovedanie. Mai mult decât atât, unii preoți îi îndeamnă foarte insistent pe cei necununați să se cunune, fie și mai târziu, iar dacă nu o fac, îi opresc și la împărtășire și îi canonisesc destul de aspru.

Bineînțeles, obligativitatea Cununii este și va rămâne un ideal general recomandabil, dar el nu trebuie făcut doar în virtutea unei tradiții, ci trebuie pe deplin conștientizat și liber asumat de ambii miri, atât ca act în sine, cât și ca responsabilități ce rezultă din acest act.

Pe de altă parte, așa cum am arătat și în partea istorică a studiului, un cuplu care este căsătorit civil (ceea ce deja nu este concubinaj), nu poate fi învinuit de adulter. Evident, această problemă nu se pune în țările sau regiunile unde toate familiile obligatoriu se cunună – ceea ce e foarte bine și lăudabil (mai ales dacă Cununia e făcută conștient), dar se pune foarte acut acolo unde există foarte multe cupluri necununate: fie din cauza prigoanei comuniste care a avut loc (în special în fostul spațiu sovietic), fie din cauza că unul dintre soți este ateu sau de altă religie/confesiune. Tocmai de aceea, pornind de la aceste considerente istorice, dar mai ales de la cele pastorale și misionare, Marele Sobor Arhieresc al Bisericii Ruse, în *Fundamentele Concepției sociale* (din anul 2000) recunoaște, prin iconomie, valabilitatea căsătoriei civile, chiar și în lipsa celei bisericești, dacă aceasta nu s-a putut săvârși din motive obiective. Acest document, plus altul din 1998 destinat duhovnicilor, arată clar că însoțirea celor căsătoriți civil, dar necununați, nu este adulter, și mai ales în cazul în care unul dintre soți se opune Cununii, celuilalt i se dă voie să se împărtășească, fără vreo epitimie specială.

Repetăm că în acest caz este vorba de iconomie și nu de o regulă a Bisericii. Această excepție, des întâlnită mai ales în Rusia, dar pe alocuri și în Republica Moldova, este valabilă doar în condiții speciale bine cunoscute de duhovnic.

În mod normal, regulile canonice ale Bisericii Ortodoxe obligă mirii ortodocși să se cunune în Biserică, de către preot, fără ca această Cununie să suprimă procedura civilă de căsătorie, și ea foarte importantă.

⁷⁵ Nu este pomenit nici chiriarhul la Ectenie, transformând (parcă) slujba într-o simplă Ierurgie.

5. TIMPUL SĂVÂRȘIRII SLUBEI CUNUNIEI

Spre deosebire de alte rânduieli ale Bisericii, Cununia nu se poate săvârși în orice zi a anului, existând niște zile și perioade speciale din an în care săvârșirea ei este categoric interzisă. Bineînțeles, săvârșirea Cununii în aceste zile nu o face nevalidă, dar reprezintă o necinstire a zilelor de post sau sărbătoare – ceea ce poate atrage după sine pedepsirea administrativă a preotului, dar și o pedeapsă divină asupra tuturor celor implicați.

În primul rând trebuie să menționăm că este interzisă săvârșirea Cununii în timpul nopții, pentru că Nunta trebuie să fie un *act public*, făcut obligatoriu în prezența martorilor – rolul acesta fiind îndeplinit în special de către *nași*⁷⁶. Prin urmare, Cununia este bine să fie făcută ziua, unită cu Liturghia, iar dacă nu-i posibil, înainte sau după aceasta. Bineînțeles, în situații de război sau persecuție, se îngăduia săvârșirea Cununii și pe timp noapte și chiar în absența martorilor, singurul martor (văzut) fiind însuși preotul.

Revenind la problema zilelor de săvârșire a Cununii, trebuie să menționăm că Biserica a recomandat pentru aceasta, în special, *ziua de duminică*. Cununia se poate însă săvârși și în alte zile de peste săptămână din cursul anului, cu anumite excepții.

Zilele în care nu se admite săvârșirea cununiilor sunt următoarele:

- Cele patru posturi de peste an;
- Zilele de post din timpul săptămânii⁷⁷;
- Săptămâna Luminată și perioada dintre Crăciun și Bobotează;
- Săptămâna Brânzei;
- Praznicele împărătești de peste an și ajunul acestora⁷⁸;
- Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul (29 august);
- În ziua hramului Bisericii din comunitatea respectivă.

În general, Biserica nu vorbește despre cazuri excepționale sau de urgență în săvârșirea Cununii, de aceea nu trebuie admise încălcări ale regulii privind zilele oprite de săvârșire a acestei slujbe de binecuvântarea a Nunții⁷⁹. Iar dacă astfel de situații totuși apar, decizia finală privind timpul și locul săvârșirii Cununii va aparține ierarhului locului.

⁷⁶ Deși rolul nașilor de la Cununie este mai mic decât al nașului de Botez, totuși, Biserica recomandă ca mirii să-și aleagă ca nași o familie de buni creștini ortodocși, mai mari ca vârstă decât ei, care ar putea să-i ajute pe tinerii căsătoriți nu doar în problemele lor materiale, ci în primul rând cele duhovnicești și familiale, fără să se substituie în felul acesta duhovnicului. Însăși instituția „nașilor de cununie” provine de la obiceiul vechi de a alege niște „martori de onoare” (de obicei, din partea mirelui) care să-i ajute pe tineri în viață, alături de părinții lor trupești și duhovnicești. Rușii și astăzi numesc nașii de cununie – *свидетели*, adică *martori*. Mai menționăm că nu este obligatoriu ca nașii de cununie să devină și nașii de botez ai copiilor acelor tineri, așa cum se practică în Basarabia. De asemenea, nu este corect ca la Cununie sau la Botez, să fie luați mai mulți nași – obicei de asemenea întâlnit în Basarabia și Bucovina.

⁷⁷ Bineînțeles, aici ne referim la zilele de **miercuri** și **vineri** numai că, unii înțeleg aici înseși zilele de post, iar alții (în special rușii) – ajunul acestora. Logic ar fi ca în zilele astronomice de miercuri și vineri (adică de la ora 00.00 până la 24.00) să nu săvârșescă Cununia pentru că exact în acest interval ținem și postul alimentar, iar ceremonia de Cununie este aproape obligatoriu secundată de masă și veselie – care nu se pot săvârși într-o zi de post. Rușii însă, neglijând parcă problema mesei, merg pe ideea că împreunarea trupeză a soților ce se cunună va avea loc (cel mai probabil) după miezul nopții și de aceea interzic Cununiile în zilele de marți și joi (adică *spre* miercuri și *spre* vineri), dar le acceptă în zilele de miercuri și vineri (adică *spre* joi și *spre* sâmbătă). Considerăm că această problemă destul de delicată merită să fie discutată cel puțin într-un sinod local din Basarabia, unde se întâlnesc, iar uneori chiar se confruntă, două tradiții teologice (rusă și română) care se deosebesc în această problemă. Până una-alta, fiecare trebuie să respecte tradiția locală și dispoziția episcopului său.

⁷⁸ Pornind de la ideea de a cinsti sfințenia sărbătorilor și a zilelor de duminică, **Biserica interzice săvârșirea Cununiilor în ajunul Praznicelor împărătești, precum și în zilele de sâmbătă**.

⁷⁹ În cazul Cununii persoanelor care sunt de mai mult timp căsătoriți civil și care nu fac la Cununie nici masă ceremonială și nici nu se avântă spre relații trupeză chiar în acea zi, se pune totuși întrebarea dacă este atât de „gravă” încălcarea zilelor de post în săvârșirea Tainei. Problema de fapt apare atunci când unul dintre soți este bolnav sau trebuie să plece într-o deplasare de durată, iar acel cuplu, uneori mai mult din frică, vrea să fie cununat „de urgență”.